

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
TAUTINIŲ MAŽUMŲ NR. XIV-3079 1, 2, 3, 4, 6, 7, 11 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 7¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO¹**

Vilnius
2025-03-05

Pateikiame keletą esminių pastabų dėl šio projekto (nevertiname teisinių riktų ir kalbos taisyklingumo aspekto).

1. Dėl lietuvių kalbos, kaip valstybinės, statuso keitimo.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 str. lietuvių kalba yra įteisinta kaip vienintelė valstybinė kalba. Šiuo projektu siekiama pakeisti valstybinės kalbos statusą – lietuvių kalbos funkcijas ir vartojimą susiaurinti, įteisinant kai kuriose srityse ir vietovėse daugiau valstybinių kalbų.

Valstybinės kalbos funkcijos ir vartojimas viešajame gyvenime kai kurių savivaldybių teritorijose (kuriose tautinės mažumos sudaro ne mažiau kaip 10 proc. gyventojų) siaurinami keliais atžvilgiais:

1) norima įteisinti tautinių mažumų kalbas kaip lygiagrečias ir lygiavertes valstybines kalbas:

a) viešai bendraujant žodžiu ir raštu;

b) viešojoje rašytinėje informacijoje: topografiniuose ženkluose, užrašuose su gyvenamųjų vietovių, gatvių pavadinimais.

2) siekiama silpninti valstybinės kalbos statusą švietimo sistemoje, nes bloginamos sąlygos išmokyti valstybinės kalbos ir ją visavertiškai vartoti.

Visa tai ne tik pažeidžia valstybinės lietuvių kalbos statusą, siaurina jos funkcijas, bet ir varžo Lietuvos Respublikos piliečių teisę viešajame gyvenime vartoti valstybinę kalbą, gauti ir suvokti svarbią informaciją iš valstybės ir savivaldos institucijų valstybine kalba, taigi apsunkina valstybės valdymą.

Atsižvelgiant į dabartinius migracijos procesus, įvairių sutelktai gyvenančių tautinių mažumų ateityje gali padaugėti, taigi pagal tokį įstatymą lietuvių kalbos vartojimas viešajame valstybės gyvenime būtų dar labiau susilpnintas ir fragmentuotas, **prarastų Lietuvos Respublikos piliečių integracinę funkciją.**

Taip pat pažymėtina, kad vietovardžių topografiniuose ženkluose ir gatvių pavadinimų lentelėse rašymas tautinių bendrijų kalbomis prieštarauja Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo 17 straipsniui: „Lietuvos Respublikoje viešieji užrašai yra valstybine kalba“.

Absoliuti dauguma gyvenamųjų vietų, kuriose gyvena daugiau kitoms tautinėms bendrijoms priklausančių gyventojų, pavadinimų yra baltiškų (lietuviškų) kilmės. Tie pavadinimai yra pirmapradžiai, o kitų tautinių bendrijų vartojamos jų formos nėra substratinės. Jos nėra tautinių bendrijų etninio tapatumo ženklai. Tuo mūsų gyvenviečių pavadinimai skiriasi nuo Punsko krašto vietovardžių, kurie toje teritorijoje neabejotinai yra baltiški, substratiniai, taigi tradiciniai. Leidimas oficialiai vartoti tautinių bendrijų gyvenviečių pavadinimų formas vertintinas kaip autentiškų baltiškų kilmės vietovardžių kraipymas valstybiniu lygiu. Baltiškų kilmės vietovardžių lenkiškos formos susidarė ne tik natūraliu būdu (jas vartojant vietiniams nelietuvių tautybės ar nutautėjusiems gyventojams), bet ir priverstiniu būdu, nes Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą visi šios teritorijos gyvenamųjų vietų vardai buvo sulenkinti, kai

¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1b143d10f4d411ef9d99d2fe6e18f3b4> (registruota 2025-02-27).

kurie iš jų – netgi išvertus juos į lenkų kalbą. Be to, siūlymai leisti rašyti tautinių bendrijų vartojamas vietovardžių formas prieštarauja Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo 14 straipsniui: „Oficialios, sunormintos vietovardžių lytys Lietuvos Respublikoje rašomos valstybine kalba“.

2. Dėl tautinėms mažumoms priklausančių asmenų vardo ir pavardės rašymo su diakritiniais ženklais.

Lietuvių kalbos instituto Mokslo taryba šiuo klausimu 2024 m. vasario 20 d. yra pateikusi išvadą. Prieiga internete: <https://lki.lt/lietuviu-kalbos-instituto-mokslo-tarybos-issvada-del-asmens-vardo-ir-pavardes-rasy-mo-lietuvos-respublikos-piliecio-asmens-tapatybe-patvirtinanciuose-dokumentuose-civilines-bukles-aktu-irasuos/>

Tautinių mažumų įstatymo papildymų projekto politinį ir teisinį aspektą – galimus neigiamus padarinius pilietinės visuomenės sanglaudos tvarumui ir valstybės teisinei sistemai – įvertinti yra politikų ir teisininkų kompetencija.

Lietuvių kalbos instituto mokslininkai

dr. Albina Auksoriūtė
habil. dr. Ona Aleknavičienė
dr. Laimutis Bilkis
dr. Rita Miliūnaitė
dr. Darius Ivoška
dr. Aurelija Tamulionienė